

Društvo v letu 1997

Po uspešnem simpoziju – Mesto, vloga, pomen in razvoj Novega mesta v prihodnjem tisočletju – člani društva verjetno niste čutili nobene opazne dejavnosti v društvu. Kljub temu pa delo društva ni zamrlo. V tem času smo začeli raziskovati možnosti za obnovo nekdanjega Narodnega doma (bivšega Sokolskega doma) v Novem mestu, da lahko organiziramo statično oceno objekta ter popis potrebnih del za njegovo obnovo in sanacijo. Sedaj so na potezi arhitekti in gradbinci; pričakujemo, da bomo v kratkem dobili o tem ustrezne podatke. Ta predhodna opravila so nujna, če želimo obnavljati to poslopje.

Razen tega smo opozorili Ministrstvo za šolstvo in šport v Ljubljani, občinski svet Mestne občine Novo mesto, njenega župana in vse poslance v državnem zboru iz dolenske regije na vprašanje prepočasne obnove gimnazijske stavbe v Novem mestu. Vse navedene smo pozvali, naj v interesu celega mesta ter še posebej dijakov in profesorjev naše gimnazije zagotovijo čim hitrejšo ureditev stavbe. Prav tako smo tudi pisno opozorili župana Mestne občine Novo mesto na ureditev Resslerjeve ulice.

Za nadaljnje delo v društvu pa boste lahko dali svoje pobude na sestanku, ki ga bomo imeli v prostorih podjetja Revoz, d.d., Novo mesto, po ogledu tovarne in razgovoru z njenimi predstavniki.

Predsednik:
TONE ŠKERLJ

Kako naprej?

Tako javnost kot stroka sta si bili v lanskem oktobru enotni, da je bilo potrebno in koristno organizirati simpozij o vlogi in pomenu Novega mesta v novem tisočletju. Društvo Novo mesto je bilo deležno številnih pohval, gradiva, zbrana v Novomeškem zborniku, pa so bila celo proglašena za "učbenik, ki bi se ga moral posluževati vsak politik v Novem mestu". Simpozij je bil lepa promocija društva pa tudi posameznikov, zlasti arhitekta Marjana Lapajnet, ki je tako nazorno in kompleksno razgrnil pred javnostjo danosti ene najpomembnejših prometnih žil mesta – Kandijske ceste. In kaj naj sledi tem blagodejnim pobudam?

Čeprav učinki celodnevne razprave na simpoziju še niso prepoznavni, pa bi lahko rekli, da so že opazni prvi znaki prebujenja. Občina Novo mesto je izvedla delavnico o strategiji razvoja občine, župani dolenskih in belokranjskih občin so skupno podprli turistični projekt "Po poteh dediščine", Območna gospodarska zbornica Novo mesto predstavlja gospodarstvo v sedanjih državah, manjša podjetja snujejo svoj skupen nastop na trgu, razširja se kulturna ponudba in opaziti je še več drugih premikov v korist razvoja. Žal pa Novo mesto še vedno ni oblikovalo dolgoročne vizije kot skupne potrebe vseh meščanov.

Razvojne naloge so se odprle tudi za Društvo Novo mesto. Zamisli, podane na simpoziju, se ne bodo uresničevale same po sebi in tudi društvo bo moralo skrbeti, da bodo dobile skrbnike, ki bodo z njimi živeli, jih dopolnjevali in prilagajali novostim ter jih v njim najbolj naklonjenih razmerah spravili v življenje. Razvojne naloge narekujejo društvu izpolnitev lastne organiziranosti, s pomočjo katere bo spremljalo uresničevanje razvojnih zamisli in izboljševanje ekološko-ekonomskega položaja meščanov in mesta. V tej organiziranosti bo dela več ko dovolj za vsakega člana društva in meščana, ki si želi živeti v Novem mestu bolje in prijetneje.

J. MIKLIČ

Narodni dom v Novem mestu

Ali kdo v Novem mestu ne pozna razpadajoče fasade monumentalne dvonadstropne stavbe v Sokolski ulici?

Najbrž ni nikogar, ki se ne bi spomnil stavbe bodisi pod imenom Sokolski dom, Narodni dom ali stari dom JNA, marsikdo pa stavbi reče preprosto "mestna sramota" ali "sramota Novega mesta". Sramota, namesto da bi bila mestu in meščanom v ponos. Kajti zrasla je iz ponosa in narodne zavesti Novomeščanov v času, ko se je razraščalo nemškutarstvo v 2. polovici prejšnjega stoletja.

V začetku leta 1873 je bil ustanovljen odsek za gradnjo Narodnega doma, prvega take vrste na slovenskem narodnostnem ozemlju. Že junija istega leta je bil položen temeljni kamen, naslednje leto pa so se začele težave, ki so jih poskušali premagati z objavo letaka z naslednjo vsebino: "Ustanovila se bode v njem slovenska ljudska knjižnica, dolenska hranilnica, narodno gledališče, dolenski muzej in šola za narodni jezik, slovstvo in zgodovino, kakor i drugi, za prosep narodnega napredka, pak materijalnega blagostanja vevlačni zavodi."

Dejavnost lahko opredelimo kot splet družbenega, političnega, kulturnega in družabnega življenja.

Ker dela še leta 1884 niso bila dokončana, so prizadevni meščani ustanovili "Delniško družbo Prvi Narodni dom" in jih s prodanimi delnicami zaključili 1885. Tako je bil Narodni dom v Novem mestu kot drugi take vrste v Sloveniji dokončan.

Klasicistična oblika glavnega pročelja ob Sokolski ulici temelji na izraziti simetričnosti devetosne kompozicije, katere sredinska os z vhodom se izteka v Čitalniško ulico in označuje povezavo z Glavnim trgom.

Dom je v svoji več kot stoletni zgodovini služil različnim namenom. V njem je bila kasarna, vojaška bolnišnica, po vojni je bil v njem dom JLA z oficirsko menzo in kinom, po letu 1978 so bili v njem prostori Dolenskega projektivnega biroja, kasneje pa Zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine Novo mesto in njegovih restavratskih delavnic.

Danes je dom v lasti Cestnega podjetja Novo mesto, ki je kot pravni naslednik podedovalo premoženje nekdanjega Dolenskega projektivnega biroja, nujna redna vzdrževalna dela pa opravlja Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine. Gre predvsem za najbolj nujne posege na strehi in reševanje zagate s kanalizacijo. Stavba kot celota je močno ogrožena in za delo v njej komajda še primerna. Razrešiti bi bilo treba probleme statične narave, odpraviti vlogo v opečnatih zidovih, odkopati dvorišče, zamenjati okna in obnoviti še uporabno stavbno pohištvo, razrešiti in posodobiti sanitarne vode, urediti dvigalo in izkoristiti podstrešje ter dom nameniti primerni dejavnosti.

Društvo Novo mesto je zastavilo prizadevanja za rešitev novomeškega Narodnega doma na podoben način, kot je bil zgrajen: torej s pomočjo meščanov, ki jim ni vseeno, kakšna je usoda te zgodovinske stavbe, tega izjemnega kulturnega spomenika. Pred obnovo poslopja so seveda potrebna dobra programska izhodišča, konservatorski program, ki mu bo sledil načrt prenove.

Želja društva je, da člani in ostali meščani aktivno sodelujejo pri izdelavi vsebinskega koncepta ter pri celoviti sanaciji tega (za Novo mesto) zelo pomembnega objekta.

DANILO BREŠČAK

Društvo
Novo mesto

Skupni sestanek vseh članov
Društva Novo mesto

bo v sredo, 16. aprila 1997, ob 17.30 v tovarni Revoz
(glavni vhod z Belokranjske ceste)

Na srečanju s predstavniki Revoza se bomo pogovorili o nekaterih
vprašanjih, ki zadevajo okolico tovarne in mesto nasploh.

Vabljeni tudi novi člani!

